

การฝึกซ้อมบทเพลงอาเรียของอัลมาวีวาจากอุปรากร

เรื่อง อิลบาบิเอเรดีชีวีลืออา

Rehearsal Technique for Almaviva's Arias

from Il Barbiere Di Siviglia

พรรณพัชร ดอกรัก*¹ เด่น อยู่ประเสริฐ²

Pannapat Dorkrak*¹ Denny Euprasert²

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การฝึกซ้อมบทเพลงอาเรียของอัลมาวีวาจากอุปรากรเรื่อง อิลบาบิเอเรดีชีวีลืออา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเทคนิคการขับร้องและหาแนวทางการฝึกซ้อม และการตีความ ในบทเพลงอาเรียของอัลมาวีวาซึ่งประกอบด้วยบทเพลง *เอ็คโคริเต็นเตอินเซไล* และบทเพลง *เซอิลมีโอโนเมซาเปร์บรามาเต* โดยเป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์เพื่อใช้ในการแสดงขับร้อง

จากการศึกษาบทเพลงอาเรียทั้ง 2 บทเพลง พบว่าควรเริ่มต้นการฝึกซ้อมจากการตีความบทเพลงก่อนเสมอเพื่อให้เข้าใจภาพรวมของบทเพลง ทั้งในแง่ของบทละคร คำร้อง และโครงสร้างของบทเพลงโดยรวม ในส่วนของเทคนิคการขับร้องควรให้ความสำคัญกับ กระบวนการหายใจ กระบวนการเปล่งเสียง กระบวนการสร้างเสียงกังวาน และกระบวนการออกเสียงคำร้อง ที่จะต้องฝึกซ้อมจนเกิดความเชี่ยวชาญ

* Corresponding author, e-mail: w.dorkrak@hotmail.com

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต

¹ Graduate student, Conservatory of music, Rangsit University

² อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์, ดร., วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต

² Advisor, Associate Professor, Dr., Conservatory of music, Rangsit University

และสามารถทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดเสียงร้องที่เป็นธรรมชาติมากที่สุด จากนั้นจึงควรฝึกซ้อมกับดนตรีบรรเลงประกอบเพื่อการสื่อสารบทเพลงออกมา ในทิศทางเดียวกันทั้งด้านอารมณ์เพลง อัตราจังหวะและความเข้มของเสียง

คำสำคัญ: การฝึกซ้อม การขับร้อง อุปรากร อาเรีย อัลมาวีวา

Abstract

The purposes of this study were to investigate vocal techniques as well as rehearsal methods and interpret Almaviva's arias which consists of *Ecco ridente in cielo* and *Se il mio nome saper bramate*. This is an analytical study for vocal performances.

Based on the study of Almaviva's two arias, the interpretation of arias was recommended to be prioritized so that vocal performers could understand the themes and key messages conveyed through arias as well as their librettos, lyrics, and structures. In terms of the rehearsal techniques, vocal performers were recommended to rehearse the breathing mechanism, vocalization, vocal resonance, and lyric pronunciation. Having mastered those techniques, vocal performers could optimize their vocals resulting in the natural voice production. In addition, they were recommended to rehearse along with music to practise the communication of messages conveyed through arias to ensure that the harmony of the tones, the beats, the intensities of arias.

Keywords: Rehearsal Singing Opera Arias Almaviva

บทนำ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำบทเพลงอาเรีย (Aria) ของตัวละครชื่ออัลมาวีวา (Almaviva) จากอุปรากร (opera) เรื่อง อิลบาบิเอเรตีซีวีลีอา (Il Barbiere di Seviglia) ประพันธ์ดนตรีโดยโจอักคิโน อันโตนีโอ รอสซินี (Gioacchino Antonio Rossini) ซึ่งเป็นบทเพลงที่มีการใช้เทคนิคที่หลากหลายในการขับร้อง มีความสวยงามทั้งทางด้านภาษาและแนวทำนอง ประกอบด้วยบทเพลง *เอ็คโคริเต็นเตอินเซโล (Ecco ridente in cielo)* ซึ่งเป็นบทเพลงที่มีจุดเด่นของท่วงทำนองที่มีการเคลื่อนตัวอย่างรวดเร็วในลักษณะของบันไดเสียง มีการใช้ช่วงเสียงที่ครอบคลุมในทุกช่วง และบทเพลง *เซอิลมีโอโนเมซาเปร์บรามাতে (Se il mio nome saper bramate)* ที่ต้องใช้ในการขับร้องที่นุ่มนวลอ่อนหวาน ต้องการความต่อเนื่องของเสียงเป็นอย่างมาก ซึ่งทั้งสองบทเพลงผู้วิจัยมีโอกาสได้ขับร้อง และใช้ศึกษาในวิชาการปฏิบัติขับร้อง จากการได้ขับร้องบทเพลงดังกล่าว ผู้วิจัยพบปัญหาในระหว่างการฝึกซ้อมบทเพลง เพื่อที่จะใช้ในการแสดง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางในการฝึกซ้อมและตีความบทเพลงเพื่อพัฒนาการแสดงขับร้องให้ดียิ่งขึ้น

การแสดงอุปรากรในแต่ละครั้งล้วนต้องใช้ความพยายามและความสามารถอย่างสูงเพื่อให้เกิดเป็นผลงานอันงดงาม และยิ่งใหญ่ในทุกมิติของการแสดง เนื่องด้วยอุปรากรนั้นเป็นละครเพลงร้องที่มีองค์ประกอบของศิลปะแขนงต่าง ๆ รวมไว้อย่างหลากหลายทั้งด้านดุริยางคศิลป์ นาฏศิลป์ วรรณศิลป์ ทัศนศิลป์ ศิลปะการละคร เป็นต้น ด้วยองค์ประกอบทั้งหลายเหล่านี้จึงจะสามารถสร้างผลงานที่มีความสมบูรณ์แบบได้ แต่ส่วนที่มีความสำคัญและเป็นหัวใจหลักของอุปรากรนั้นก็คือนั่นคือส่วนของดนตรีและการขับร้อง เพราะการสื่อสารทางอารมณ์จากตัวละครสู่ผู้ฟังนั้นคือการขับร้องเป็นหลักที่จะเป็นตัวดำเนินเรื่องราวตั้งแต่เริ่มจนจบการแสดง

การขับร้องเป็นศิลปะแขนงหนึ่งในทางดนตรี ซึ่งมีความแตกต่างและพิเศษไปจากการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทอื่น คือในเรื่องของแหล่งกำเนิดของเสียงในเครื่องดนตรี

ชนิดอื่น ๆ เสียงล้วนถูกผลิตขึ้นจากการตี การสี การตี การเป่า และการสะท้อนขององค์ประกอบในเครื่องดนตรี ในทางกลับกันเสียงที่เกิดขึ้นจากการขับร้องนั้นถูกสร้างขึ้นมาด้วยกระบวนการสรีรวิทยาภายในร่างกายของผู้ขับร้อง ดังนั้นจึงเป็นการผสมผสานเรื่องของศิลปะ และสรีรวิทยา เกี่ยวกับการทำงานของระบบหายใจ และกล้ามเนื้อต่าง ๆ ที่ใช้ในการร้องเพลง โดยเทคนิคในการขับร้องสามารถแยกตามกระบวนการกำเนิดเสียงของมนุษย์ได้ 4 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการหายใจ กระบวนการเปล่งเสียง กระบวนการสร้างเสียงกังวาน และกระบวนการออกเสียงคำร้อง (กิตตินันท์ ชินสำราญ, 2561) ที่จะต้องมีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ โดยเฉพาะการขับร้องในอุปรากรนั้นเป็นการร้องแบบคลาสสิกของชาวตะวันตก ซึ่งมีความแตกต่างทั้งทางด้านสรีระร่างกาย และภาษา ที่ผิดออกไปจากธรรมชาติของชาวไทย หรือชาวเอเชีย ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงขั้นตอนและวิธีการฝึกซ้อมอย่างถูกต้องเหมาะสมกับธรรมชาติของร่างกายอย่างมีคุณภาพ

การฝึกซ้อมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับนักดนตรีทุกคน เพราะการจะเป็นนักดนตรีที่มีความสามารถ มีการแสดงดนตรีที่มีคุณภาพ ต้องเริ่มมาจากการฝึกซ้อมที่ดี การฝึกซ้อมที่เป็นเพียงแค่การบรรเลงหรือขับร้องไปเรื่อย ๆ โดยไม่มีจุดมุ่งหมาย การฝึกที่แน่นชัด นอกจากจะไม่แก้ปัญหในการบรรเลงใด ๆ แล้ว อาจเกิดการย่ำและซ้ำสิ่งที่ผิดพลาดให้เกิดขึ้นบ่อยจนเป็นความเคยชินในสิ่งที่ผิดพลาด (อภิชัย เลี่ยมทอง, 2557) โดยเฉพาะสำหรับการขับร้อง การฝึกฝนในเทคนิคต่าง ๆ การทำความเข้าใจในการทำงานของร่างกาย มีการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง นอกจากนี้ในการตีความบทเพลงเป็นอีกส่วนสำคัญในการฝึกซ้อมเช่นกัน ดวงใจ อมาตยกุล (2545) กล่าวว่า “นักร้องควรเข้าใจภาพลักษณ์โดยรวมของเพลงร้องในระดับลึก โดยพิจารณากระบวนการแบบของเพลงร้องอย่างถี่ถ้วนเพื่อเรียนรู้วิธีการประพันธ์ เพื่อให้เพลงแต่ละเพลงเป็นเช่นที่เป็น และศึกษาความหมายที่ซ่อนอยู่ในเพลงเพื่อถ่ายทอดให้ได้อย่างมีความหมายตรงตามที่คีตกวีประสงค์ที่จะสื่อต่อผู้ฟัง” จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่า

การฝึกขับร้องควรให้ความสำคัญทั้งทางด้านเทคนิค และด้านการตีความหมายของบทเพลง เมื่อนักร้องฝึกฝนจนมีเทคนิคการร้องที่ถูกต้อง ประกอบกับความเข้าใจบทเพลงอย่างลึกซึ้ง ย่อมส่งผลต่อการแสดงขับร้องที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในบทเพลงอาเรียของอัลมาวีวา ทั้งสองบทเพลงนั้นม้องค์ประกอบที่ครอบคลุมทั้งด้านเทคนิคที่มีความหลากหลาย รวมทั้งต้องใช้การตีความอย่างละเอียด เมื่อผ่านกระบวนการฝึกซ้อมที่มีคุณภาพ จึงเปรียบเหมือนการได้เรียนรู้และพัฒนาการขับร้องได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและตีความบทเพลงอาเรียของอัลมาวีวา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการฝึกซ้อมบทเพลงอาเรียของอัลมาวีวา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถพัฒนาเทคนิคการขับร้องบทเพลงอาเรียของอัลมาวีวาได้ดียิ่งขึ้น
2. ทราบถึงวิธีการฝึกซ้อม และเข้าใจในบทเพลงอาเรียของอัลมาวีวา
3. สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางเพื่อทำการแสดงขับร้องบทเพลงอาเรียของอัลมาวีวาได้ดียิ่งขึ้น

ขอบเขตการศึกษา

ผู้วิจัยใช้เฉพาะบทเพลงที่เป็นการร้องเดี่ยวหรือเพลงอาเรียของอัลมาวีวา ในอุปรากรเรื่องนี้สำหรับการศึกษาค้นคว้า ซึ่งประกอบด้วย 2 บทเพลงได้แก่

1. เอ็คโครีเด็นเตอินเซโล (*Ecco ridente in cielo*)
2. เซอิลมีโอโนเมซาเปร์บรามাতে (*Se il mio nome saper bramate*)

ในการศึกษาบทเพลงทั้ง 2 ข้างต้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาในสองส่วนหลักคือ แนวทางการฝึกซ้อม และการตีความบทเพลง โดยการตีความบทเพลงจะเป็นการวิเคราะห์

โครงสร้างบทประพันธ์ ความหมายของบทเพลง ลักษณะทางดนตรี และการสื่ออารมณ์เพลงของตัวละคร ในส่วนแนวทางการฝึกซ้อม จะเกี่ยวข้องกับเทคนิคต่าง ๆ ในการขับร้อง ซึ่งทั้งสองส่วนนี้ศึกษาเพื่อใช้สำหรับทำการแสดง

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย ดังนี้

1. คำศัพท์ทางดนตรีที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัยได้อ้างอิงความหมาย และคำแปลจากหนังสือพจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์ พิมพ์ครั้งที่ 4 (2554) เขียนโดยศาสตราจารย์ ดร.ณัชชา พันธุ์เจริญ
2. คำทับศัพท์อื่น ๆ ที่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์ ผู้วิจัยอ้างอิงตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน
3. โน้ตเพลงที่นำมาใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ นำมาจาก Anthology of Italian Opera ปี ค.ศ. 2002 ของสำนักพิมพ์ Hal Leonard

ขั้นตอนการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องการฝึกซ้อมบทเพลงอาเรียของอัลมาวีวา จากอุปรากรเรื่อง อิลบาบิเอเรตีซีวีลีอา เป็นการศึกษาเพื่อประเด็นในการแสดงขับร้อง เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการฝึกซ้อม การตีความบทเพลง เพื่อให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจในตัวบทเพลงในทุก ๆ ด้านอย่างแท้จริง และนำไปสู่การแสดงขับร้องที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยเริ่มขั้นตอนการศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านเทคนิคที่ใช้ในการขับร้อง บทเพลงคลาสสิก ข้อมูลเกี่ยวกับอุปรากรเรื่องอิลบาปิเอเร ดีซีวีลีอา ของรอสซีนี ซึ่งแหล่งข้อมูลต่าง ๆ นั้นมาจากหนังสือ ตำราเรียน งานวิจัย และบทความที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากเว็บไซต์และสื่อสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ และโน้ตเพลง ที่นำมาใช้ในการฝึกซ้อมนั้นมาจากหนังสือ Anthology of Italian Opera (2002) ของสำนักพิมพ์ Hal Leonard

ขั้นตอนการทำวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาทำการวิเคราะห์ เพื่อนำมาใช้ในการฝึกซ้อมและตีความบทเพลงเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเรื่องราวของอุปรากรเรื่องอิลบาปิเอเรดีซีวีลีอา
2. ศึกษาบทบาทและลักษณะตัวละครอัลมาวีวา
3. ศึกษาลักษณะทางดนตรีโดยรวมของอุปรากรเรื่องอิลบาปิเอเรดีซีวีลีอา
4. ศึกษาบทเพลงอาเรียของอัลมาวีวาทั้งทางดนตรี และคำร้องเพื่อใช้ในการตีความ

บทเพลง

5. ทำการฝึกซ้อมโดยยึดหลักตามข้อมูลทางด้านการฝึกขับร้องที่ได้รวบรวม มาใช้เป็นแนวทาง

6. สังเกตปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกซ้อม
7. หาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของงานวิจัยที่ได้กำหนดไว้ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้รวบรวมนำมาเรียบเรียงขั้นตอนอย่างเป็นระบบ
2. ตรวจสอบข้อมูลตามวัตถุประสงค์ และขอบเขตของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ โดยผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้มีความถูกต้องและครบถ้วน
3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความและข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และขอบเขตของการศึกษาที่ได้ทำการกำหนดไว้เบื้องต้นโดยแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้
 - 1) การตีความบทเพลงอาเรียของอัลมาวีวา
 - 2) แนวทางการฝึกซ้อมบทเพลงอาเรียของอัลมาวีวา

การนำเสนอข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้เป็นงานเชิงวิเคราะห์เพื่อใช้ในการแสดงขับร้อง ผู้วิจัยได้ทำการเผยแพร่ออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1. การจัดแสดงคอนเสิร์ตโดยมีชื่อการแสดงว่า “Master Voice Recital” จัดขึ้นในวันพุธที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2562 เวลา 14.00 น. ณ ห้องแสดงดนตรี วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต
2. การเขียนบรรยายเชิงวิชาการในการศึกษาค้นคว้าอิสระ นำเสนอถึงวิธีการใช้เสียงและเทคนิคในการขับร้องเพื่อเป็นแนวทางในการฝึกซ้อม และตีความบทเพลง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยการฝึกซ้อมบทเพลงในครั้งนี้นำผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่พบเจอระหว่างการฝึกซ้อม และค้นพบเทคนิควิธีการซ้อมที่สำคัญในทั้งสองบทเพลงนี้ รวมทั้งการตีความบทเพลงเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการแสดงซ้อมบทเพลงให้ดียิ่งขึ้น นำไปสู่การสร้างกระบวนการที่ช่วยให้การฝึกซ้อมมีประสิทธิภาพ และบริหารจัดการกับปัญหาที่ได้พบระหว่างการฝึกซ้อม นำไปสู่การพัฒนาการแสดงซ้อมที่มีคุณภาพยิ่งขึ้นดังต่อไปนี้

1. การตีความบทเพลงอาเรียของอัลมาวีวา

การตีความบทเพลงเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยเริ่มทำเป็นครั้งแรกเสมอ ในแง่ของบทละคร คำร้อง และโครงสร้างบทเพลงโดยรวม โดยผู้วิจัยได้ศึกษาบทของอุปรากรทั้งเรื่อง เพื่อทำความเข้าใจในภาพรวมในเรื่องราว ลักษณะนิสัยของตัวละครอัลมาวีวา และความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ในเนื้อเรื่อง จากนั้นจึงศึกษาลึกลงไปในบทเพลงอาเรียทั้งสองเพลงจากการแปลความหมายอย่างละเอียดตามหลักภาษาอิตาเลียน จึงทำให้มีความเข้าใจในการสื่อสารบทเพลงให้ออกมาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการตีความในส่วนของบทละครและคำร้องมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการซ้อม ไม่ว่าจะเป็นความเข้มของเสียง การเน้นคำ ความหนักเบา ที่จำเป็นจะต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้บทเพลงสื่อความหมายออกมาอย่างที่ควรจะเป็นตามจุดประสงค์ของผู้ประพันธ์

บทเพลง*เอ็คโครีเต็นเตอินเซโล* บทเพลงนี้อยู่ในกุญแจเสียง C เมเจอร์ โดยใช้รูปแบบการประพันธ์ที่เรียกว่าโซลิตา ฟอร์มา (Solita forma) ที่มักพบได้บ่อยในอุปรากรอิตาเลียนในยุคโรแมนติก โดยสามารถแบ่งโครงสร้างของท่อนเพลง ได้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้างบทเพลง *เอ็คโครีเดินเตอินเซโล*

ท่อน	Introduction	Adagio	Tempo di mezzo	Cabaletta	Finale
ห้อง	1-14	15-33	34-58	59-73	74-84

บทเพลงนี้อยู่ในช่วงตอนต้นของอุปรากรซึ่งเปรียบเสมือนเป็นบทเพลงเปิดตัวของอัลมาวีวา จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องขับร้องออกมาด้วยความมั่นใจและสง่างามให้สมกับความเป็นขุนนางที่มียศอันสูงส่งของอัลมาวีวา จุดหนึ่งที่เป็นส่วนสำคัญของบทเพลงคือในช่วงห้องที่ 33 เป็นต้นไปซึ่งเป็นช่วงที่อัลมาวีวาได้พบหน้ากับโรซีนาหญิงสาวที่ตกหลุมรักเป็นครั้งแรก ดังนั้นจากจุดนี้การขับร้องจึงต้องเต็มไปด้วยความมีชีวิตชีวา และเปี่ยมด้วยความสุขเป็นอย่างมาก ผู้ขับร้องจึงต้องสื่ออารมณ์ของความรักผ่านเนื้อเสียงที่อ่อนหวาน ในส่วนของความเข้มของเสียงโดยรวมในตอนต้นใช้ลักษณะเสียงที่เบา และค่อย ๆ ไล่ระดับขึ้นเรื่อย ๆ ในระดับดังจนจบบทเพลง เพื่อให้อารมณ์เพลงสื่อถึงความเชื่อมั่นและแน่วแน่ในความรักของอัลมาวีวา

บทเพลง *เซอิลมีโอโนเมซาเปร์บรามাতে* เริ่มด้วยการใช้คอร์ดแบบแยกเสียงในแนวดนตรีประกอบด้วยความเข้มเสียงที่เบาและอ่อนหวาน ให้ความรู้สึกเหมือนกับการใช้กีตาร์ในการบรรเลง และอยู่ในกุญแจเสียง A minor ทำให้อารมณ์เพลงสื่อได้ถึง ความลึกลับน่าค้นหา เนื่องจากอัลมาวีวานั้นได้ปลอมตัวมานั่นเอง บทเพลงอยู่ในอัตราจังหวะ 6/8 ความเร็วอยู่ในระดับไม่ช้าไม่เร็ว (Andante) โดยมีสังคีตลักษณะแบบสองตอน (Binary form) ประกอบด้วยท่อน A B A B สามารถแบ่งท่อนต่าง ๆ ได้ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โครงสร้างบทเพลง เซอิลมีโอโนเมซาเปร์บรามมาเต

ท่อน	A	B	A	B
ห้อง	1-11	12-18	19-29	30-35

ลักษณะการขับร้องตลอดทั้งบทเพลงนี้เต็มไปด้วยความลึกซึ้งน่าค้นหา ผู้ขับร้องจึงต้องควบคุมเสียงให้อยู่ในระดับที่เบาและมีความอ่อนหวาน สื่อถึงความระมัดระวังไม่ให้โรชินารู้แผนการปลอมตัวที่วางไว้ และการที่อัลมาวีวาได้ปลอมเป็นลินโดโร ชายหนุ่มผู้ยากจน การขับร้องของบทเพลงนี้จึงต้องการความเรียบง่าย และใสสะอาดเป็นอย่างมาก

2. แนวทางการฝึกซ้อมบทเพลงอาเรียของอัลมาวีวา

ในส่วนของการฝึกซ้อม เป็นเรื่องของเทคนิคที่ใช้ในการขับร้อง ซึ่งพบว่าในอุปรากรของรอสซีนี มีการใช้เทคนิคที่หลากหลายเป็นเทคนิคการร้องแบบเบลคันทอ ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับการขับร้องโดยใช้เสียงธรรมชาติ เนื่องจากในบทเพลงทั้งสองนั้นต้องการความไพเราะอ่อนหวาน มีแนวทำนองที่สวยงาม จึงไม่จำเป็นต้องใช้พลังในการร้องให้มากจนเกินจำเป็น จนสูญเสียความเป็นธรรมชาติของเสียงร้องไป โดยสามารถสรุปออกมาได้ตามกระบวนการกำเนิดเสียงร้องทั้งสี่กระบวนการดังต่อไปนี้

2.1 กระบวนการหายใจ ควรวางแผนอย่างเหมาะสม และแบ่งท่อนให้ชัดเจนตามรูปประโยค เพื่อไม่ให้ความหมายผิดเพี้ยนไป มีการหายใจที่สอดคล้องกับจังหวะของบทเพลง ต้องหายใจให้ลึกและเต็มจนถึงช่วงลำตัวส่วนล่าง การหายใจยังทำงานร่วมกันโดยตรงกับแรงสนับสนุนที่เป็นการกักเก็บและส่งกระแสลมเพื่อนำพาเสียงออกไป ในการฝึกซ้อมทั้งสองบทเพลงต้องใช้แรงสนับสนุนที่มากตลอดทั้งเพลง สิ่งที่พบคือ

ต้องรู้จักการผ่อนคลา่ยร่างกายเมื่อมีเวลาในแต่ละท่อนเพลง เพื่อเป็นการคลายกล้ามเนื้อ ที่มีการใช้งานหนักตลอดทั้งเพลงให้คลายลงและยังคงไว้ซึ่งเสียงธรรมชาติ

2.2 กระบวนการเปล่งเสียง จากการศึกษาทั้งสองบทเพลงมีเทคนิค ที่ค่อนข้างแตกต่างกัน ซึ่งเป็นจุดเด่นที่จะสร้างเอกลักษณ์ให้ในแต่ละบทเพลงสามารถ ถ่ายทอดออกมาได้อย่างไพเราะ โดยในบทเพลง *เอ็คโครีเต็นเตอินเซโล* มีการใช้โน้ตวิ่ง ในจังหวะที่เร็ว รวมถึงมีการกระโดดของเสียง จึงควรให้ความสำคัญกับการฝึกซ้อม สเกลโดยให้ความสำคัญกับโน้ตทุกตัวอย่างเท่าเทียม และฝึกให้เสียงมีความคล่องตัว โดยใช้เนื้อเสียงที่ไม่หนักจนเกินไป เพื่อให้เสียงสามารถเดินทางได้อย่างสะดวกว่องไว ผ่านลมหายใจที่ต่อเนื่อง โดยสามารถเริ่มต้นการฝึกซ้อมจากการแบ่งกลุ่มโน้ตออกมา เป็นส่วนย่อย ๆ และฝึกซ้อมในจังหวะที่ช้าลงจากจังหวะจริง เพื่อให้เกิดความคุ้นชิน กับแนวทำนอง เมื่อร้องทุก ๆ โน้ตได้อย่างแม่นยำจึงเพิ่มความเร็วขึ้นจนเท่ากับอัตรา จังหวะจริงของบทเพลง (ตัวอย่างที่ 1)

ตัวอย่างที่ 1 บทเพลง*เอ็คโครีเต็นเตอินเซโล* ห้องที่ 44-46

ในส่วนของบทเพลง *เซอิลมีโอโนเมซาเปร์บรามาท* สิ่งสำคัญคือการร้องเสียง ต่อเนื่อง ต้องฝึกควบคุมแรงสนับสนุนและลมหายใจที่ต่อเนื่องผ่านการสั่นของเสียง ที่พอดีเพื่อเชื่อมเสียงให้มีความต่อเนื่อง โดยผู้ฝึกซ้อมต้องถักทอเรียงร้อยแนวทำนอง ในทั้งบทเพลงให้มีความเชื่อมโยงกันอย่างสวยงาม ซึ่งสิ่งที่มักเป็นปัญหาก็คือการร้องโน้ต

ซึ่งกระโดดไปมาที่อยู่ในระหว่างของช่วงสะพานเสียง ในห้องที่ 2 และห้องที่ 20 มีการใช้น้ำตกระโดด เพื่อข้ามไปหาโน้ตตัว F ซึ่งอยู่ในช่วงสะพานเสียงของนักร้องเทเนอร์ (ตัวอย่างที่ 2) ผู้วิจัยเลือกสลับไปใช้เสียงช่วงหัว (Head voice) ในทั้งสองจุดเพื่อให้สอดคล้องกับความเข้มเสียงแบบเบาในห้องที่ 2 และ การสื่อถึงความจริงใจในความรักของลินโดโรที่มีต่อโรชีนา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้น้ำเสียงที่มีความล่องลอยและอ่อนหวาน ซึ่งการจะเชื่อมให้สองช่วงเสียงให้มีความต่อเนื่องกันได้ก็คือการใช้ลมและการสั่นของเสียงให้มีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ และใช้แรงสนับสนุนที่มากขึ้นในโน้ตต่ำเพื่อเป็นการเตรียมแรงที่ใช้ในการกระโดดข้ามไปหาโน้ตในช่วงสะพานเสียง

Support Head voice

Andante
Almaviva

p
mezza voce 2

Se il mio no - me sa - per voi bra -

ตัวอย่างที่ 2 การฝึกซ้อมโน้ตกระโดด

2.3 กระบวนการสร้างเสียงกังวาน ในบทเพลง *เอ็คโครีเต็นเตอินเซโล* มีการใช้ช่วงของเสียง (range) ที่ค่อนข้างกว้าง ตั้งแต่ระดับเสียงต่ำ ไปจนถึงเสียงที่สูงมาก สิ่งที่ผู้ฝึกซ้อมควรให้ความสำคัญนั้นคือการเลือกใช้ช่วงเสียงร้อง (register) ที่เหมาะสมในแต่ละท่อนเพลง และสามารถเชื่อมประสานเสียงในแต่ละช่วงให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น เพื่อให้เสียงร้องมีความกังวานอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมชาติมากที่สุด ซึ่งการเลือกใช้ช่วงเสียงที่เหมาะสมนั้นนอกจากระดับเสียง

สูงหรือต่ำแล้ว ยังต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ทั้งในส่วนของอารมณ์เพลงและแนวดนตรี ที่จะต้องสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะต้องผ่านการวิเคราะห์และตีความให้ออกมาในลักษณะที่เหมาะสม

ในช่วงห้องที่ 17 ในส่วนที่มีการใช้โน้ตกระโดดซึ่งเป็นการเปลี่ยนข้ามระดับช่วงเสียงจากเสียงช่วงอก (Chest voice) ข้ามไปยังเสียงช่วงหัว (Head voice) อย่างรวดเร็ว จึงทำให้เกิดปัญหาในระหว่างเปลี่ยนช่องเสียงได้หากร้องคำตามโน้ตที่ให้มาเสียงที่ออกมาจะเสียความเป็นธรรมชาติและฟังดูไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นผู้วิจัยจึงแก้ไขโดยการย่ำสระอู (U) อีกครั้งหนึ่งโดยเชื่อมจากโน้ต G ไปหา F ด้วยสระอูเนื่องจากเป็นสระที่สามารถเชื่อมเข้ากับเสียงช่วงหัวได้ง่าย จึงทำให้สามารถร้องได้อย่างราบรื่นไม่ติดขัด ถัดมาในจังหวะที่ 2 แม้โน้ตจะไม่ได้กระโดดห่างกันเหมือนในตอนต้นห้อง แต่ก็ยังคงใช้วิธีการย่ำโน้ตเช่นเดียวกันเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (ตัวอย่างที่ 3)

ตัวอย่างที่ 3 การร้องย่ำสระ

ในห้องที่ 29 ที่คำว่า Stral ผู้วิจัยเลือกใช้ช่องเสียงบริเวณหัวตั้งแต่โน้ตตัว D ต่อเนื่องไปหาโน้ตตัว G เพื่อจะหลีกเลี่ยงปัญหาในการข้ามผ่านของสะพานเสียง (Passaggio) ทำให้เสียงที่ออกมาฟังดูต่อเนื่องไพเราะมากกว่า ถัดมาในห้องที่ 30 ที่ร้องว่า che mi feri แต่ละพยางค์ถูกแยกออกจากกันด้วยตัวหยุด ทำให้แต่ละพยางค์ถูกร้องอย่างสั้น ๆ ในประโยคนี้ผู้วิจัยใช้การร้องด้วยเสียงจากช่วงอกและสลับไปใช้เสียงช่วงหัวในต้นห้องที่ 31 โดยในท่อนนี้ได้สื่ออารมณ์ถึงความเจ็บปวดที่ได้รับจากลูกศรแห่งความรักที่เข้ามากลางใจของอัลมาวีวา ผู้วิจัยจึงร้องด้วยการเน้นคำให้มีน้ำหนักกระแทกคำมากขึ้น บวกกับการร้องอย่างสั้น ๆ ทำให้ฟังดูเหมือนการสะอื้น

ด้วยความเจ็บปวด ต่อมาในห้องที่ 32-33 เป็นช่วงที่จะส่งเข้าจุดพัก (Cadence) ก่อนที่จะจบท่อน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้เสียงช่วงออกทั้งหมดเพื่อให้จุดพักมีความแข็งแรง และในห้องที่ 32 จังหวะที่ 2 ที่โน้ตตัว D ผู้วิจัยได้ใช้การร้องพอร์ตามาเนโต (Portamento) ลงมาหาหาโน้ต F# เพื่อที่จะยังคงสื่อความหมายได้ถึงความเจ็บปวด และเป็นการจบท่อนอย่างสมบูรณ์ (ตัวอย่างที่ 4)

ตัวอย่างที่ 4 บทเพลงเซอิลมีโอโนเมซาเปร์บรามมาเต ห้องที่ 29-33

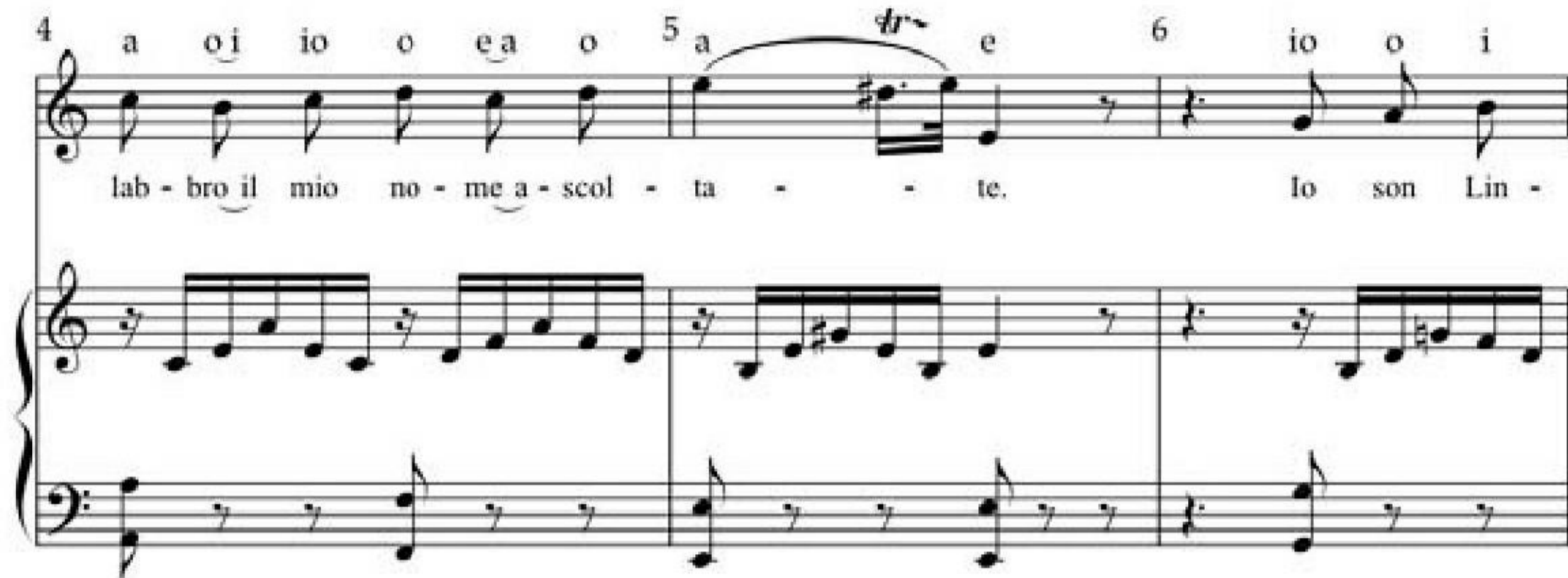
เทคนิคการขับร้องในบทเพลง เซอิลมีโอโนเมซาเปร์บรามมาเต ไม่ได้มีความซับซ้อนมากนัก ลักษณะของแนวทำนองค่อนข้างมีความเรียบง่าย โดยมีเพียงการร้องเสียง

ต่อเนื่องที่จะเป็นส่วนที่สร้างความน่าสนใจและไพเราะให้กับบทเพลง ซึ่งสิ่งสำคัญที่จะสร้างเสียงกังวานให้กับบทเพลงนี้ได้คือการวางตำแหน่งเสียงให้อยู่ด้านหน้าบริเวณกะโหลกศีรษะอย่างมั่นคงอยู่เสมอ เพื่อเป็นจุดยึดเกี่ยวของเสียงร้องให้อยู่ในตำแหน่งด้านหน้าอยู่เสมอ ซึ่งจะช่วยให้เสียงมีความก้องกังวานใส ทำให้สื่อได้ถึงความรักอันบริสุทธิ์ โดยผู้ฝึกซ้อมต้องรู้สึกถึงความก้องกังวานนี้จากภายในโพรงส่วนใบหน้าโดยที่ไม่ให้คำร้องที่อยู่บริเวณช่องปากเข้ามารบกวนให้ตำแหน่งที่ยึดเกี่ยวไว้นี้แปรเปลี่ยนไปตามสระหรือพยัญชนะที่มีการเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา

2.4 กระบวนการออกเสียงคำร้อง นอกเหนือจากการออกเสียงอย่างถูกต้องและชัดเจนแล้วนั้นในบทเพลงของรอสินีต้องการความต่อเนื่อง และความสวยงามของแนวทำนอง ดังนั้นการเชื่อมโยงต่อเนื่องของแต่ละคำจึงมีความสำคัญ โดยการฝึกซ้อมควรให้ความสำคัญกับเสียงสระเป็นหลักเนื่องจากเสียงสระเป็นต้นกำเนิดของเสียงร้อง ซึ่งการเปลี่ยนสระสามารถทำได้จากการขยับอวัยวะต่าง ๆ ที่อยู่ภายในของช่องปาก แต่ในส่วนของรูปปากนั้นจะขยับเพียงเล็กน้อยเพื่อไม่ให้เสียโพกัสของเสียง ในส่วนของพยัญชนะจะไม่เน้นให้นักจนเกินไป แต่ให้ปล่อยออกมาอย่างนุ่มนวลเพื่อให้ง่ายต่อการเชื่อมในแต่ละคำร้องและคงไว้ซึ่งเสียงต่อเนื่อง

โดยเฉพาะในบทเพลง *เซอิลมีโอโนเมซาเปร์บรามাতে* ที่มีการดำเนินทำนองไปอย่างช้า ๆ การเชื่อมโยงของคำร้องที่สวยงามต่อเนื่องจึงมีความสำคัญอย่างมากโดยผู้วิจัยได้เริ่มการฝึกซ้อมร้องทำนองไปพร้อมกับสระให้ต่อเนื่องเชื่อมกันมากที่สุด โดยตัดพยัญชนะและตัวสะกดออกไปเพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนการทำงานของอวัยวะที่ทำหน้าที่ในการก้องกังวานของเสียง และเมื่อฝึกซ้อมจนเสียงร้องสามารถเชื่อมประสานกันได้อย่างราบรื่นแล้วจึงเริ่มที่จะใส่ในส่วนของพยัญชนะและตัวสะกดเพิ่มเข้าไป (ตัวอย่างที่ 5)

ตัวอย่างที่ 5 การฝึกซ้อมเพื่อเชื่อมสระ

หลังจากฝึกซ้อมด้วยตัวเองจนเกิดความมั่นใจ จึงควรมีการฝึกซ้อมกับนักดนตรี ที่ทำการบรรเลงประกอบเพื่อทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน และมีการตีความบทเพลง และสื่อสารออกมาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งด้านอารมณ์เพลง อัตรารวด ความเข้มของเสียง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ความเข้มของเสียงผ่านการตีความให้สอดคล้องกับคำร้อง รวมถึงให้สอดคล้องกับที่ผู้ประพันธ์กำหนดไว้ในแนวดนตรีประกอบ และเมื่อทำการแสดง จึงควรรู้สึกว่าเป็นหนึ่งเดียวกันให้มากที่สุด

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวทางการฝึกซ้อมเพื่อไปปรับใช้ในการแสดงขับร้องของผู้วิจัย ซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิภาพที่มากขึ้นในแง่ของการตีความ และในส่วนขอเทคนิคการขับร้อง สามารถมองเห็นภาพกระบวนการในการฝึกซ้อม อย่างเป็นขั้นตอน สามารถตั้งเป้าหมายให้กับตัวเองได้ในระหว่างการฝึกซ้อม ส่งผลให้ การฝึกซ้อมมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่สำหรับการแสดงขับร้องแล้วยังมีปัจจัยภายนอก อื่น ๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้เข้ามามีส่วนร่วม เช่นสถานที่แสดง ที่จำเป็นต้องทำ ความคุ้นเคยและเข้าใจลักษณะเสียงธรรมชาติของสถานที่นั้น ๆ เพราะส่งผลโดยตรง

กับคุณภาพของเสียงที่ออกมา ดังนั้นผู้วิจัยต้องรู้จักปรับตัวให้เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นแรงสนับสนุนที่ใช้ ความเข้มของเสียง และความก้องกังวานที่เหมาะสม

นักร้องใช้ร่างกายเป็นตัวกลางในการสื่อสารกับคนดูผ่านบทเพลงร้อง จำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมร่างกายให้มีความสมบูรณ์อยู่เสมอจากการรักษาสุขภาพ และมีการวางแผนการฝึกซ้อมที่มีคุณภาพ โดยไม่ทำร้ายเส้นเสียง และมีการพักผ่อนที่เพียงพอ รวมถึงสภาวะทางจิตใจที่มีผลโดยตรงกับร่างกาย ซึ่งมีความสอดคล้องกับดวงใจ ทิวทอง (2560) ที่กล่าวว่า นักร้องมีร่างกายเป็นเครื่องดนตรี การใช้เครื่องดนตรีในร่างกายต้องใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ของสรีรวิทยาและความรู้ด้านกระบวนการใช้เครื่องดนตรีในร่างกาย เนื่องจากในการแสดงจริงมีปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อจิตใจไม่ว่าจะเป็นผู้คนที่เข้าชมการแสดง สิ่งเร้าและสิ่งรบกวนขณะแสดง และปัญหาเฉพาะหน้าที่อาจพบเจอได้ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความตื่นเต้น และวิตกกังวลได้ นักร้องควรมีการเตรียมการล่วงหน้าเพื่อเตรียมรับสถานการณ์ต่าง ๆ รวมถึงฝึกสมาธิให้โฟกัสอยู่กับการแสดงและสิ่งที่ตนเองได้ฝึกซ้อมมาอยู่เสมอ เพื่อจะได้ถ่ายทอดสิ่งที่เตรียมตัวมาได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

จากการศึกษาพบว่า การเริ่มต้นการฝึกซ้อมจากการตีความบทเพลงและทำความเข้าใจในภาพรวมของบทเพลงก่อนเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เข้าใจบทเพลงได้อย่างลึกซึ้ง และช่วยส่งเสริมการฝึกซ้อมด้านเทคนิคได้ดียิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ ภาวไล ต้นจันทร์พงศ์ (2555) ที่ได้กล่าวถึงขั้นตอนการฝึกซ้อมว่า เมื่อเลือกบทเพลงที่ต้องการบรรเลงได้แล้วให้นำบทเพลงนั้นมาวิเคราะห์ หรือตีความก่อนที่จะทำการฝึกซ้อม ในส่วนของการฝึกซ้อมควรคำนึงถึงการฝึกซ้อมตามกระบวนการกำเนิดเสียงทั้ง 4 กระบวนการ และฝึกฝนจนร่างกายมีความคุ้นชินกับเทคนิคและวิธีการขับร้องเมื่ออวัยวะกำเนิดเสียงทำงานอย่างถูกต้องเสียงที่ออกมาจะมีความเป็นธรรมชาติและผ่อนคลาย ซึ่งสอดคล้องกับ Ware (2004) ที่กล่าวว่าเสียงร้องที่เป็นธรรมชาติและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือนิยามของเสียงร้องที่มีคุณภาพ

จากการศึกษาและทำการแสดงส่งผลให้ผู้วิจัยยังพบจุดบกพร่องที่จะต้องแก้ไข ในบางจุด หน้าที่ของผู้แสดงคือการวิเคราะห์และทบทวนถึงสาเหตุของปัญหา และวางแผนเพื่อหาวิธีที่จะแก้ไขจุดบกพร่องเหล่านี้ในทันที เนื่องจากหากปล่อยให้ ปัญหาเหล่านี้ยู่ติดตัวเป็นเวลานานจะยิ่งทำให้ร่างกายสร้างการจดจำในสิ่งที่ไม่ ถูกต้องและส่งผลให้ยากต่อการแก้ไขในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับ อภิชัย เลี่ยมทอง (2555) ที่ได้กล่าวถึงหลักสำคัญในการฝึกซ้อมดนตรีว่าควรรย้ำการฝึกซ้อมที่ถูกต้องตั้งแต่แรก โดยไม่ให้เกิดความผิดพลาด

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้นอกจากเป็นประโยชน์ต่อการแสดงของผู้วิจัยแล้ว ยังพบว่าบทเพลงของรอสซินีนั้นอุดมไปด้วยเทคนิคที่หลากหลาย มีความซับซ้อน และสวยงาม ควรค่าแก่การศึกษาเพื่อใช้พัฒนาการขับร้องสำหรับนักร้องได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

การฝึกซ้อมของแต่ละบุคคลย่อมพบเจอกับปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็น สิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้เนื่องจากนักร้องแต่ละคนมีร่างกายที่แตกต่างกัน การศึกษา ในครั้งนี้เป็นเพียงแนวทางที่ผู้วิจัยได้ค้นพบระหว่างการฝึกซ้อมของผู้วิจัย ซึ่งผู้อื่น สามารถนำไปปรับใช้ได้เพื่อให้เป็นแนวทางที่เหมาะสมกับตนเอง ในแง่ของเทคนิค พื้นฐาน และขั้นตอนกระบวนการฝึกซ้อมเพื่อไปถึงเป้าหมาย ซึ่งระหว่างทางอาจมี การปรับเปลี่ยนได้เพื่อความเหมาะสม และต่อยอดให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาในแง่ของการตีความและการฝึกซ้อม เพื่อจะมุ่งเน้นในการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ แต่ในบทเพลงทั้งสองนี้มีรายละเอียด ปลีกย่อยอีกมากมายที่น่าสนใจ ยังมีแง่มุมอื่น ๆ ที่สามารถศึกษาเพิ่มเติมไม่ว่าจะเป็น ด้านวรรณศิลป์ที่มีการหยิบยกเรื่องราวที่น่าสนใจมาใช้และมีความงดงามของภาษา เป็นอย่างมาก หรือในแง่ของทฤษฎีดนตรีที่จะทำให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจโครงสร้าง ของบทเพลง และความเป็นมาของท่วงทำนองที่ผู้ประพันธ์ได้เขียนขึ้นมาอย่างแท้จริง

และอีกมากมายที่ควรค่าแก่การศึกษา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งเสริมให้ผลงานดนตรีมีความงดงามสมบูรณ์แบบในทุกมิติ

เอกสารอ้างอิง

กิตตินันท์ ชินสำราญ. (2561). **งานสร้างสรรค์การแสดงขับร้อง: บทเพลงร้องศิลป์**

ไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2554). **พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์** (พิมพ์ครั้งที่ 4). เกศกะรัต.

ดวงใจ ทิวทอง. (2560). **อรรถบทการขับร้อง: กระบวนแบบและนวัตกรรมการขับร้อง**. วิสคอนเซ็นเตอร์.

ดวงใจ อมาตยกุล. (2545). **วรรณคดีเพลงร้อง**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวไล ตันจันทรพงศ์. (2555). การสร้างความมั่นใจสำหรับการแสดงเดี่ยว. **วารสารดนตรีรังสิต**, 7(1), 40-47.

อภิชัย เลี่ยมทอง. (2555). หลักสำคัญสำหรับการฝึกซ้อมดนตรีเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด. **วารสารดนตรีรังสิต**, 7(1), 29-39.

Toscano, P. (2002). **Anthology of Italian opera**. Hal Leonard.

Ware, C. (2004). **Adventures in singing**. McGraw-Hill.